

Fimta hvørt fólk hevur lesi- og skrivitrupulleikar, vísa norðurlensk hagtøl

Fleiri ung og vaksín hava fingið hjálp

Nú fáa fleiri orðblind ella lesiveik fólk hjálp á miðnámsskúlunum

Randi Jacobsen

Tað var Lions Club, sum tók stig til at fáa gongd á orðblind og lesiveik ung og vaksín.

Ikki av tilvild var tað Rasmus Magnussen, sum kom við hugskotinum, tí hann hevur sjálvur verið orðblindur, og tvey børn hansara hava arvað brekið.

Nú er verkætlanin hjá Lions liðug, og saman við føroyinginum Hans-Paula Christiansen, sum er skúla-leiðari í Danmark, er tikið samanum, og frágreiðingina hevur Mentamálaráðið.

Rasmus Magnussen sigur, at Bjørn Kalsø var sera jaligur, tá ið teir góvu honum frágreiðingina ella tilmælið, tí hann var væl vitandi um teir stórir trupulleikarnar, sum nógv bæði børn og vaksín hava av orðblindni.

Nakað er við at henda, tí Mentamálaráðið hevur sett ein fulltrúa at hava málsøki børn við serligum tørvi.

Í frágreiðingini verður sagt, at ferð skjótt kom á arbeiðið, og tað komu fleiri undirvísingartilboð.

Mentamálaráðið tryggjaði, at 18 orðblindalærarar vórðu útbúnir í 2010/2011, og teir hava allir aftur verið á skeiði.

Hesir lærararnir eru útbúnir til at undirvísa ungum og vaksnum. Á fleiri skúlum er nú undirvísing fyrri orðblind.

Á Heilsuskúlunum, Tekniska skúla í Havn, Handilsskúlunum, Fiski-

vinnuskúlunum og á Føroya Studentaskúla og HF-skeiði í Hoydølum eru tilboð um orðblindaundirvísing.

Fleiri sólskinssøgur

Fleiri sólskinssøgur eru um ung og vaksín, sum hava fingið undirvísing. Fólk hava lært at lesa, starvsfólk á fleiri arbeiðsplássum hava lært at lesa til dømis vegleiðingar at brúka í arbeiði sínum.

Ung á vinnuskúlunum hava fingið orðblindaundirvísing, og hetta hevur gjørt, at tey ikki eru givin vegna orðblindni og hava tikið prógv.

Tað hevur stóran týdning, at orðblindni nú er ein viðurkendur lesi- og skrivitrupulleiki, sum bótast kann um við undirvísing eisini við kt-tilfari. Tað eru gjørd telduforrit, sum kunnu hjálpa fólki til at lesa og skriva. Mentamálaráðið hevur keypt forritið, sum øll orðblind kunnu fara eftir á netinum.

Tað er blivið sjónligt, at orðblindni finst, og at undirvísing hjálpir. Miðlarnir hava seinastu árin tósáð við fleiri fólk, sum hava havt gleði av undirvísingini.

Als hevur eisini havt undirvísing fyrri orðblindum. Skeiðið var 10 vikur, og luttakaratalið 10, sum fingið nógv burtur úr undirvísingini.

Stórir tørvur

Í frágreiðingini stendur, at tørvurin á orðblindaundir-

vísing er stórir. Tilboðini, sum nú eru komin, eru til ung og vaksín, men tørvurin á tilboðum til børn er ovurstórir.

Eg havi mælt Mentamálaráðnum til, at orðblindalærarnir, sum nú eru útbúnir, og sum eisini eru fólkaskúlalærarar, kunnu brúka útbúgvina til at undirvísa og kanna børn í fólkaskúlunum, skrivar Hans-Pauli Christiansen.

Hann sigur, at nú er ikki at sleppa endanum. Peningur til orðblindaundirvísing av ungum og vaksnum má setast sum ein físt upphædd á fíggjarlógini. Á tann hátt tryggja orðblind sær neyðugu útbúgvina, og landið vísir, at tað er fastur natúrligur politikkur at hava hetta tilboð. Tað er týdningarmikið, at peningur er tøkur, tá ið skúlaárið byrjar í august.

Tað hevði eisini verið gott at fingið útbúgvandi fleiri orðblindalærarar til teir vinnuskúlar og teir studentaskúlarnar, sum ikki fingið tilboðið í fyrsta umfari.

Eisini er týdningarmikið, at orðblindalærarnir eru eldsálir, sum hava lagt nógv orki í at fáa undirvísingina í gongd.

FANTAST DUGA AT

Fyri fyra árum síðan dugdi Poul Johannes Reyná hvørki at lesa ella skriva. Nú lesur hann tjúkkar bókur, tí hann hevur fingið hjálp fyrri orðblindni

Randi Jacobsen

Tað hevur nívt Poul Johannes Reyná í Elduvík, at hann var orðblindur, og í bygdarskúlunum í Elduvík fekk hann lítið við. Hann dugdi ikki at lesa tað, sum hann skrivaði sjálvur.

Í skúlunum á bygd var tað fyrr so, at tey, sum dugdu væl, vórðu hálað fram. Teir skiftandi vikararnir tíndu ikki at taka sær av okkum øðrum, sigur Poul Johannes Reyná.

Tá ið hann var fjúrtan ára gamal, fann hann sjálvur uppá at fara suður á skúlan á Trøðni, har hann gekk í nøkur ár.

Tá fekk eg meira við, men eg lærði ikki at lesa har.

Hann fekk ikki skil á tekstunum, tí alt leyp saman. Hann sá orðini, men tey komu skeivt inn í høvðið.

Ongantið happaður

Poul Johannes Reyná minnist einki til, at hann varð happaður í skúlunum vegna sítt brek. Men hann minnist, at hann var varin og ofta bangin.

Foreldrini vistu ikki, hvat tey skuldu gera.

Hann helt seg aftur at søkja um lærupláss, men tað eydnaðist honum kortini at sleppa á skipasmiðjuna á Skála í læru, og hann stóð royndina og tók sveinaprógv. Tann læran kravdi ikki so nógv lesnað.

Men hugurin til jarnið var ikki tann besti, og har var kalt, stórt og skitið, so hann gavst.

Næsta takið var at taka koyrikort til treylara. Tað eydnaðist, sjálvt um evni hansara at lesa vóru so avmarkað.

Roynt nógv

Eg havi fingist við alt møgulegt. Eitt skifti arbeiði eg hjá Hydro Tech, sum í sínari tíð var á Eiði, havi smíðað nógv,

og eg havi arbeitt umborð á skipum.

Ta fyrstu tíðina var tað eitt ítriv hjá honum at smíða, men tær góðu hendurnar gjørdur, at hann fekk meira og meira arbeiði við at smíða.

So fekk eg mær eitt annað ítriv, at leggja flisar - inni sum úti. Tað plagdi eg ta fyrstu tíðina at gera eftir arbeiðstíð, sigur Poul Johannes Reyná, sum nú hevur fingið eitt ítriv aftrat. Hetta ítrívið er at blása ís í húsum, sum fongd eru við blámu-soppi.

Annars er Poul Johannes Reyná bóndi á seks marka garði við 170 áseyðum. Hann og konan Frida hava um summarið harumframt heimakafé.

Fýra viðgerðir

Hvussu tað bar til, at hann fekk hjálp, er ein serlig søga.

Vit hoyrdu eina samrøðu í útvarpinum við føroysku Annitu Nielsen, sum var komin til Føroya og bjóðaði viðgerðir til orðblind fólk og fólk við lesitrupulleikum, sigur Poul Johannes Reyná.

Kona hansara Frida ringdi beinanvegin til hennara og teknaði hann. Hon var bangin fyrri, at Poul Johannes ikki fór at gera tað.

Viðgerðarmátin eitur Theta og fer fram við ljóði og ljósi.

Áðrenn Poul Johannes fór í viðgerð, skuldi hann svara fleiri spurningum.

Í hansara føri var nógv mikið við fyra viðgerðum, nakrar dagar ímillum hvørja.

Løgin viðgerð

Viðgerðin var nokkso løgin. Eg skuldi leggja meg á eina briks, fekk oyraþúffar og stórar brillur. Ymisk ljóð vórðu send inn í oyruni, og ljós úr brillunum. Síðan kom ein mjúk mansrødd, sum bað og fekk meg at slappa av. Tað var sum fór nakað upp eftir beinunum.

Tá ið hann var komin ígjøgnum viðgerðirnar, fekk hann boð um at lesa nógv, og hann so gjørdi.

Lesur nú nógv

Eg byrjaði við luttum lesnaði sum Anders And, men síðan havi eg lisið fleiri tjúkkar bókur, eitt nú allar bókurnar hjá Jógvani Isaksen. Nú eri eg farin at lesa tær umaftur. Tað gongur betur og betur, og eg dugi nú eisini betur at skriva. At kalla hvønn dag tekur hann onkra bók upp í hendurnar.

Poul Johannes Reyná er fegin um, at børnini ikki hava arvað brekið. Tey duga øll væl bæði at lesa og skriva.

Eg trúði ikki, at tað nakrantíð fór at eydnast mær at læra at lesa. Hetta var ein stórir sigur fyrri meg, sum næstu ferð fyllir 50 ár.

Sjálvt um hann ikki dugdi at lesa, hevur ongantið staðið á hjá honum at fáa arbeiði, og hann hevur altíð kunnað lovyt sær at gjørt tey arbeiði, honum hevur dámt best.

Lyndi er lætt. Men síðan eg lærði at lesa, havi eg verið uppaftur glaðari fyrri lívið.

Eitt tað størsta, sum hent er fyrri Poul Johannes Sandá var at læra at lesa og skriva sum 46 ára gamal